

<https://doi.org/10.62837/2026.1.209>

QULUZADƏ SƏMRA FAIQ QIZI
Sumqayıt Dövlət Universitetinin doktorantı
e-mail: semra.guluzade@mail.ru

**AZƏRBAYCAN DİLİNDƏ ABREVIATURLARIN YARANMASINDA
LİNGVİSTİK AMİLLƏR VƏ QƏNAƏT PRİNSİPİ
XÜLASƏ**

Bu məqalədə Azərbaycan dilində abreviaturların yaranması və inkişafı lingvistik aspektlərdən təhlil edilir. Məqsəd dilin müxtəlif səviyyələrində abreviasiya prosesinin əsasını təşkil edən fonetik, morfoloji, sintaktik və semantik amilləri üzə çıxarmaq və qənaət prinsipinin bu prosesdəki rolunu elmi əsaslarla izah etməkdir. Tədqiqatın əsasını Azərbaycan dili materialları, o cümlədən mətbuat, rəsmi sənədlər və gündəlik danışmada işlənən qısaltmalar təşkil edir. Metod kimi təsviri-lingvistik təhlil yanaşmasından istifadə olunmuşdur. Mövzunun aktuallığı dilin kommunikativ funksiyasının optimallaşdırılması və sürətli informasiya ötürülməsi şəraitində abreviaturların dil sistemi daxilində mühüm yer tutması ilə izah olunur. Araşdırmada göstərilir ki, Azərbaycan dilində yaranmış “BMT”, “YAP”, “AMEA” kimi abreviaturlar ilkin uzun söz birləşmələrinin leksik vahid kimi formalaşmasında iştirak edir. Fonetik səviyyədə bu qısaltmalar nitqdə səs qənaəti, morfoloji və sintaktik səviyyələrdə isə funksional çeviklik yaradır. Qrafik baxımdan onlar yazılı mətnə yerə və vaxta qənaət edir. Semantik baxımdan isə belə vahidlər ilkin ifadənin məzmununu daşımaqla yanaşı, tez-tez simvolik anlam da qazanır. Nəticə etibarilə, qənaət prinsipi dilin təbii inkişaf qanunauyğunluğu kimi çıxış edərək, abreviasiya prosesini tənzimləyən əsas mexanizmlərdən biri sayılır.

Açar sözlər: abreviatur, qənaət prinsipi, mexaniki ixtisar, kommunikativ motivasiya, abreviasiya, qrafik ixtisar.

ГУЛУЗАДЕ С.Ф.

**ЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ ФАКТОРЫ И ПРИНЦИП ЭКОНОМИИ В
ОБРАЗОВАНИИ АББРЕВИАТУР В АЗЕРБАЙДЖАНСКОМ ЯЗЫКЕ
РЕЗЮМЕ**

В данной статье анализируется процесс образования и развития аббревиатур в азербайджанском языке с лингвистической точки зрения. Цель исследования — выявить фонетические, морфологические, синтаксические и семантические факторы, лежащие в основе процесса аббревиации на различных уровнях языка, а также научно обосновать роль принципа экономии в этом процессе. В качестве материала использовались источники азербайджанского языка — средства массовой информации, официальные документы и сокращения, встречающиеся в повседневной речи. В работе

применён описательно-лингвистический метод анализа. Актуальность темы объясняется тем, что аббревиатуры занимают важное место в языковой системе в условиях оптимизации коммуникативной функции языка и ускоренной передачи информации. В исследовании отмечается, что такие аббревиатуры, как «ООН»), «НПП», «НАНА» формируются как лексические единицы на основе первоначальных длинных словосочетаний. На фонетическом уровне они способствуют экономии звуков в речи, а на морфологическом и синтаксическом, обеспечивают функциональную гибкость. С графической точки зрения они способствуют экономии места и времени в письменной речи. В семантическом отношении такие единицы не только передают смысл исходного выражения, но часто приобретают символическое значение. В результате принцип экономии выступает как закономерность естественного развития языка и является одним из основных механизмов, регулирующих процесс аббревиации.

Ключевые слова: аббревиатура, принцип экономии, механическое сокращение, коммуникативная мотивация, аббревиация, графическое сокращение.

GULUZADE S.F.

LINGUISTIC FACTORS AND THE PRINCIPLE OF ECONOMY IN THE FORMATION OF ABBREVIATIONS IN THE AZERBAIJANI LANGUAGE

ABSTRACT

This article analyzes the formation and development of abbreviations in the Azerbaijani language from a linguistic perspective. The aim of the study is to identify the phonetic, morphological, syntactic, and semantic factors underlying the abbreviation process at different language levels and to scientifically justify the role of the principle of economy in this process. The research is based on Azerbaijani language materials, including media, official documents, and abbreviations commonly used in everyday speech. The descriptive-linguistic method was used for the analysis. The relevance of the topic is explained by the fact that abbreviations occupy an important place in the language system in the context of optimizing communicative functions and accelerating information transmission. The study shows that abbreviations such as “BMT” (UN), “YAP” (New Azerbaijan Party), and “AMEA” (National Academy of Sciences of Azerbaijan) are formed as lexical units derived from initial long word combinations. On the phonetic level, these abbreviations contribute to sound economy in speech, while on the morphological and syntactic levels they provide functional flexibility. From a graphic perspective, they help save space and time in writing. Semantically, such units not only convey

the meaning of the original expression but also often gain symbolic significance. As a result, the principle of economy acts as a natural law of language development and is one of the main mechanisms regulating the abbreviation process.

Keywords: abbreviation, principle of economy, mechanical reduction, communicative motivation, abbreviation process, graphic reduction.

Giriş. Abreviatur (ixtisar, qısaltma) dilçilikdə sözün və ya söz birləşməsinin qısaltılmış forması olub, sözün baş hərfləri və ya hissələri əsasında düzəldilən mürəkkəb dil vahididir. Başqa sözlə, abreviatur ünsiyyət zamanı vaxtı və məkanı (yazıda yeri) qənaət etmək üçün ifadələrin qısaltılmasına imkan verən bir vasitədir. Məsələn, Azərbaycan dilində “BMT” abreviaturu “*Birləşmiş Millətlər Təşkilatı*” söz birləşməsinə qısa formada ifadə edir; eynilə gündəlik həyatda təqvimdə “*çərşənbə*” əvəzinə yalnız “Ç.” yazmaqla və ya ünvanda “*küçə*” sözünü “k.” şəklində ixtisar etməklə vaxta və yerə qənaət olunur. Bu kimi qısaltmalar dilin kommunikativ yükünü azaltmadan məlumatı daha yığcam ifadə etməyə xidmət edir.

Abreviaturların ünsiyyətdə rolu onların kommunikativ səmərəliliyindədir: mürəkkəb terminlər, çoxsözlü təşkilat adları və ya tez-tez təkrarlanan ifadələr abreviatur şəklində verildikdə nitq axıcı olur və informasiya sürətlə ötürülür. Bu səbəbdən müasir dil praktikasında, o cümlədən Azərbaycan dilində, abreviaturalardan geniş istifadə edilir. Xüsusilə elm, texnika, siyasət, media və gündəlik ünsiyyət sahələrində ixtisar sözlərə tez-tez rast gəlinir. Bununla yanaşı, dilçi alimlər vurğulayırlar ki, qısaltmaların həddən artıq istifadəsi bəzən ünsiyyətdə müəyyən anlaşılmaqlara da yol açır – auditoriya abreviaturanın açmasını bilmədikdə informasiya qavranılması çətinləşə bilər.

Abreviaturaların yaranması və funksionallaşması dilçilikdə yeni məsələ deyil; müxtəlif dillərin materialları əsasında bu mövzu ətrafında bir çox tədqiqatlar aparılmışdır. Azərbaycan dilində də abreviaturaların formalaşması, işlənməsi və orfoqrafik xüsusiyyətləri barədə tədqiqatlar (M.Adilov [1], İ.Mirtalıblı [4], A.Cəlilzadə [2] və b.) mövcuddur. Bu araşdırmalarda qısaltmaların yaranma mexanizmləri, dilə təsiri və üslubiyyəti təhlil edilir. Müasir dilçilik nəzəriyyəsində isə abreviatur fenomeni daha geniş prizmadan – qənaət prinsipinin (dildə iqtisadiyinin) təzahürü kimi dəyərləndirilir. Yəni, dil sistemi öz təbii inkişafında “ən az söz ilə maksimal məna ifadə etmək” meylli göstərir və ixtisarlar bu meylin nəticəsi olaraq meydana çıxır.

Bu məqalədə Azərbaycan dili kontekstində abreviaturaların yaranma prosesinin linqvistik əsasları təhlil olunur. Xüsusilə, abreviasiya (ixtisaretmə) prosesində iştirak edən fonetik, qrafik, morfoloji, sintaktik, semantik və pragmatik amillər araşdırılır. Həmçinin, dilçilikdə qənaət prinsipi nəzəri cəhətdən izah edilərək abreviaturaların dilin dinamikasında oynadığı rol qiymətləndirilir. Nəhayət, müasir

Azərbaycan dilindən nümunələr əsasında abreviaturların struktur-semantik xüsusiyyətləri və kommunikativ funksiyaları nəzərdən keçirilir.

Azərbaycan dilində abreviaturların formalaşmasının linqvistik əsasları.

Azərbaycan dilində abreviaturların yaranması ümumi dilçilik qanunauyğunluqlarına uyğun şəkildə gerçəkləşir. Abreviasiya prosesi ənənəvi sözyaratma üsullarından fərqlənsə də, nəticədə dilin lüğət tərkibini zənginləşdirən yeni leksemaların (sözlərin) yaranmasına səbəb olur. M.Adilovun qeyd etdiyi kimi, “*abreviasiya sözlərin mürəkkəb ixtisar yolu ilə yaranması olub, Azərbaycan dilində xüsusi bir alt-sistem təşkil edir*” [1, s.56]. Yəni, dilin lüğətində abreviaturlar özünəməxsus qanunauyğunluqları və funksionallığı olan açıq bir sistem kimi formalaşır. Bu alt-sistem daim inkişaf edir: dilin inkişafı prosesində yeni abreviaturlar yaranır, köhnələri isə tədricən aktiv istifadə dairəsindən çıxır. Beləliklə, Azərbaycan dilində abreviatur sistemi dinamikdir və ictimai-siyasi dəyişikliklər, elmi-texniki tərəqqi ilə paralel olaraq yenilənir.

Abreviaturların linqvistik əsasları dedikdə, onların struktur-model xüsusiyyətləri və dil səviyyələri ilə əlaqəsi nəzərdə tutulur. Abreviatur ən çox mürəkkəb söz birləşmələrinin ixtisarı nəticəsində əmələ gəlir. Məsələn, “*Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası*” ifadəsi dilimizdə “*AMEA*” şəklində abreviatur kimi mövcuddur. Bu proses zamanı söz birləşməsinin hər bir komponentinin baş hərfi götürülərək yeni birləşik vahid yaradılır. Digər bir halda, birləşmənin bir və ya bir neçə sözünün qismən kəsilməsi və birləşdirilməsi ilə abreviatur yaranır. Məsələn, Sovet dövründən dilimizə daxil olmuş “*kolxoz*” sözü “*kollektiv təsərrüfat*” ifadəsinin, “*komsomol*” isə “*kommunist gənclər ittifaqı*” ifadəsinin teleskopik (hissələrin birləşməsi ilə) qısaldılmış formasıdır. Bu kimi teleskopik sözlər dilimizdə ixtisarin xüsusi bir növü kimi tanınır və bir söz birləşməsinin komponentlərindən birinin qismən ixtisarı ilə formalaşır (məsələn: “*motorlu velosiped*” → “*moped*”, “*əsas (baza) magistr*” → “*başqistr*” kimi nümunələr).

Azərbaycan dilində abreviaturların formalaşması prosesində linqvistik iyerarxiyanın bütün səviyyələri müəyyən rol oynayır. Abreviasiya zamanı tam forma ilə yeni yaranan qısa forma arasında semantik əlaqə qorunur, yəni abreviatur adətən özünün açılışında ifadə olunan anlayışı daşıyır. Lakin maraqlıdır ki, yeni yaranmış qısaltma ilk dövrdə mütləq şəkildə tam formaya bağlı (onun variantı) olaraq işlənsə də, zamanla müstəqil leksik vahid statusu qazana bilər. Məsələn, əvvəllər rəsmi mətnlərdə “*Birləşmiş Millətlər Təşkilatı (BMT)*” formasında təqdim olunan qısaltma, artıq kontekstdən asılı olmadan “*BMT*” şəklində hamıya məlum beynəlxalq təşkilat adı kimi işlənir. Bu proses – yəni abreviaturnın kontekstdən asılı variantdan ümumişlək müstəqil sözə çevrilməsi – dilin lüğət sisteminin zənginləşməsinin bir mexanizmidir. Eyni zamanda, yeni abreviaturlar ortaya çıxdıqca onlar dilin orfoqrafik və qrammatik qaydalarına uyğunlaşır: məsələn, Azərbaycan dilində abreviaturlar cümlədə digər sözlər kimi hallana bilir (“*YAP-ın namizədləri*”, “*BMT-*

yə üzv oldular” və s.), bu zaman defislə qoşulan şəkilçilər vasitəsilə qrammatik uyğunlaşma təmin olunur.

Ümumiyyətlə, Azərbaycan dilində abreviaturların linqvistik əsaslarını belə ümumiləşdirmək olar: abreviasiya dildə qənaət prinsipinin təzahürü olaraq, qeyri-morfoloji yolla sözyaratma üsuludur. Nəticədə dilin strukturunda yeni leksik elementlər olan abreviaturlar yaranır ki, bunlar dil daşıyıcıları tərəfindən tez qavranılır və kommunikativ praktikada möhkəmlənir.

Qənaət prinsipi və onun linqvistik izahı. Qənaət prinsipi (dildə iqtisadiy prinsipə) dilçilikdə, nitqin optimal quruluşunu təmin edən başlıca meyillərdən biri kimi dəyərləndirilir. Bu prinsipə görə, danışanlar minimum dil vasitələri ilə maksimum informasiya ötürməyə çalışırlar [8, s.240]. Qənaət prinsipi dilin inkişafında çoxdan bəri müşahidə olunan bir tendensiyadır: hələ klassik dilçilikdə də dilin sadələşməyə meyilli olduğu, artıqlığın (izafiliyin) aradan qaldırılaraq ünsiyyətin effektivliyinin yüksəldildiyi vurğulanır. Məsələn, fransız dilçisi J.Dübua və həmkarları hesab edirlər ki, “*lingvistik qənaət prinsipi dilin həyatında daimi mübarizə aparən iki zidd qüvvənin – ünsiyyət ehtiyacı ilə inersiya (vərdiş, dilin sabitliyi) arasındakı konfliktin sintezi nəticəsində ortaya çıxır*” [5, s.45]. Yəni dil daim daha az səy ilə informasiya vermək tələbi ilə, digər yandan isə dil vahidlərinin sabitliyini qoruma meyli ilə qarşı-qarşıyadır. Nəticə etibarilə dil tarazlığı bu qüvvələrin optimal nisbətini tapmaqla qorunur.

Qənaət prinsipinin təməlinə “ən az qüvvə sərfi ilə nitq məqsədinə çatmaq” amalı dayanır. Amerikalı dilçi C.Zipf bunu insan davranışının universal “*ən az səy prinsipi*” (*Principle of Least Effort*) [7] adlandıraraq dil vahidlərinin istifadəsində də eyni meylin olduğunu statistik göstəricilərlə izah etmişdir. A.Martinet isə dil dəyişmələrinin iqtisadiyini vurğulayaraq, dilin tarixi inkişafında səslərin və formaların sadələşməsinin kommunikativ zərurətlə əlaqəsini göstərmişdir [6].

Dilçilik tədqiqatlarında qənaət prinsipinin dilin bütün səviyyələrində özünü göstərdiyi qeyd olunur. Bu o deməkdir ki, fonetik səviyyədə tutmuş sintaktik səviyyədə də dilin quruluşunda qənaət meyli müşahidə oluna bilər. Məsələn, fonetik qənaət nəticəsində tələffüz zamanı səs düşmələri, birləşmələri sadələşdirmə meyli yaranır, dil daşıyıcıları az səy tələb edən artikulyasiyalara üstünlük verirlər. Morfoloji səviyyədə qənaət şəkilçilərin ixtisarı, fleksiyaaların sadələşdirilməsi, bir çox hallarda müştərək funksiyalı formantlara keçid kimi təzahür edir [3, s.120]. Sintaktik qənaət isə cümlədə artıq sözlərin atılması, elliptik konstruksiyaların yaranması ilə nəticələnə bilər (məsələn, kontekstdən aydın olan sözlərin cümlədən çıxarılması, ellipsis hadisəsi). Leksik səviyyədə isə qənaət prinsipinin bariz nümunəsi məhz abreviaturların yaranmasıdır, yəni çoxsözlü ifadələrin ixtisarla tək vahidə çevrilməsi dilin leksik fondunu optimallaşdırır.

Beləliklə, abreviaturlar qənaət qanununun leksik sistemdəki təcəssümü hesab oluna bilər. Bu qanunun təsiri ilə dil vahidlərinin tərkibində artıq səslər, hecalar

ixtisar olunur; artıq sözlər, təkrar struktur elementləri nitqdən çıxarılır. Artıqlıq (izafilik) və qənaət anlayışları dilçilikdə bir-birinin əksi kimi dəyərləndirilsə də, əslində kommunikasiyada optimal nəticə bu iki prinsipin tarazlığı ilə əldə edilir. Məsələn, həddən artıq qənaət, yəni ifrat dərəcədə qısaltmaların, ixtisarlardan istifadəsi ünsiyyətin aydınlığına xələl gətirə bilər. Elmi üslubda ilk istifadədə açıqlaması tam olaraq verilmədən çox sayda abreviaturnun işlədilməsi oxucu üçün anlaşılmaqlıq yarada, onu mətnin əvvəlindəki izaha dönməyə məcbur edə bilər. Eyni zamanda çox uzun və təkrar məlumatlı ifadələrin olduğu artıqlıq da nitqi lazımsız yükləyir. Buna görə dil daim artıq informasiya yükü və ifrat yığıcılıq arasında optimal yolu tapmağa çalışır. Qənaət prinsipi dilin təkamülündə yeni formaların (o cümlədən abreviaturların) yaranmasını stimullaşdırsa da, bu formaların ünsiyyət səmərəliliyini qoruması da vacib şərtidir.

Nəticə etibarilə, qənaət prinsipi dilin daxili hərəkətverici qüvvələrindən biridir desək, yanılmazdır. Abreviaturların yaranması bu prinsipin müasir dövrdə bariz təzahürlərindəndir.

Fonetik və qrafik səviyyədə ixtisar. Abreviaturların yaranmasında fonetik amillər mühüm rol oynayır. İxtisarin fonetik səviyyədə təzahürü ondan ibarətdir ki, uzun ifadələr daha az sayda səs və ya hecalar ilə tələffüz edilir. Bu, bir növ artikulyasiya enerjisinin qənaətidir. Məsələn, “*Natiqlik Akademiyası*” kimi dörd hecalı ifadə əvəzinə “*NA*” şəklində iki səsədən (iki hərfədən) ibarət qısaltma işlətmək danışan üçün daha az səy tələb edir. Azərbaycan dilində bir çox abreviaturlar tələffüz baxımından orijinal ifadədən xeyli qısaadır: BDU (Be-De-U) – “*Bakı Dövlət Universiteti*” ifadəsində 6 heca və 18 səsə qarşı, cəmi 3 səsədən ibarət bir ifadədir. Səs tərkibinin azalması nitq tempini yüksəldə və tez informasiya çatdırmağa imkan verə bilər.

Fonetik prinsipə görə, bəzi abreviaturlar ayrı-ayrı hərflərin adları kimi deyil, bütöv söz kimi, ahəng qanununa uyğun tələffüz edilir. Belə abreviaturlara dilçilikdə akronimlər deyilir. Məsələn, NATO (North Atlantic Treaty Organization) Azərbaycan dilində də orijinal tələffüzlə [nato] səs qabığına malik bir söz kimi səslənir. NASA, OPEC kimi beynəlxalq akronimlər də fonetik prinsip üzrə oxunur. Bu cür akronimlərin yaranması üçün, adətən, abreviaturu formalaşdıran hərflərin seçimi elə bir şəkildə olur ki, nəticədə yaranan kombinasiyanı heca-heca tələffüz oluna bilər. Azərbaycan dilində də bir sıra çoxsözlü adlar məqsədli şəkildə belə ixtisara məruz qalır, məsələn, “Azərikimya” – “*Azərbaycan Kimya Sənayesi*” birliyinin adında “Azəri” və “kimya” sözlərinin birləşməsi rahat tələffüz edilən vahid təşkil edir. Bunun əksi olaraq, bəzi qısaltmalar hərf-hərf tələffüz olunur: məsələn BMT ifadəsini danışmada “be-em-te” şəklində, DTX (“*Dövlət Təhlükəsizlik Xidməti*”) “de-te-xa” şəklində hərflərin adları ilə deyirik. Hərf-hərf oxunan belə qısaltmalar da fonetik yükü azaltmaqla bərabər, bəzən akronim qədər rahat deyilişə malik olmur (məsələn, üç və daha çox samit ardıcılığı tələffüzü çətinləşdirə bilər).

Belə hallarda danışıqda bəzən tam formaya üstünlük verilir ki, bu da qənaət prinsipinin sərhədlərini praktikada göstərir – yəni, *ifadə edilənin aydınlığı itdikdə qənaətin miqyası məhdudlaşdırılır*.

Qrafik (yazı) səviyyədə ixtisarlara isə, əsasən, sözlərin və ifadələrin yazıda ixtisarını ehtiva edir. Yazıda qənaət bəzən nitqdə olduğundan da böyük rol oynayır, çünki mətnin həcmnin azalması, vaxt itkisinin azaldılması mühümdür. Azərbaycan dilində qrafik ixtisara aid klassik nümunələrdən biri bir sözün yalnız ilk hərfi yazılıb nöqtə qoyulmasıdır: məsələn, “v.s.” – “*və sairə*”, “e.ə.” – “*eramızdan əvvəl*”, “X ə.” – “*X əsr*” (burada nöqtə vasitəsilə “əsr” sözü ixtisar edilib) və s. Bu cür qısaltmaların yazıda qavranılması üçün oxucu həmin konvensiyaları bilməlidir. Adətən, qrafik abreviaturlarda nöqtə ixtisarı bildirir və həmin abreviaturanı səli nitqə çevirərkən tam sözü oxuyuruq (məsələn, mətnə “k.” gördükdə “küçə” kimi oxunur). Bu da onu göstərir ki, bəzi ixtisarlara sırf yazıya aid qənaət üsuludur və danışıqda onların açıq forması istifadə olunur.

Bununla yanaşı, çoxsözlü qurum adlarında hər sözün ilk hərfinin ardıcıl yazılması da həm qrafik, həm fonetik qənaət yaradır: BDU, DİN, AMEA, ATV. Azərbaycan dilinin orfoqrafıya qaydalarına əsasən, bu tip abreviaturlardakı hərflər böyük yazılır. Əgər abreviatur hərflər oxunursa, yazıda bəzən arada nöqtələr də qoyula bilər (məsələn, bəzi mənbələrdə A.İ. “Avropa İttifaqı”nın ixtisarı kimi verilir), lakin ümumi qəbul olmuş qayda hərfləri birgə, nöqtəsiz və böyük hərflərlə yazmaqdır (Aİ, BMT, YAP və s.). Bunun istisnası olaraq dilimizdə bəzi qarışıq tipli qısaltmalar da var: məsələn, AzTU – “*Azərbaycan Texniki Universiteti*” adında “Az” komponenti ölkə adının ixtisarı (qrafik əlifba ixtisarı deyil, konkret heca ixtisarıdır), “TU” isə iki sözün hərfləridir. Bu kimi ixtisarlarda həm fonetik prinsip (yəni, “Aztu” kimi mümkün tələffüz üçün uyğunluq), həm qrafik prinsip birgə işə düşür.

Nəticə. Beləliklə, fonetik səviyyədə abreviaturlar dilin səs ehtiyatlarından daha qənaətli istifadəni təmin edir – ya səs diziliminin optimallaşdırılması (akronim şəklində), ya da artikulyativ səyin azaldılması (hərflər ixtisarlara) yolu ilə. Qrafik səviyyədə isə abreviaturlar mətnin visual olaraq həcmi kiçildir, yazıda yığcamlıq yaradır. Hər iki halda əsas məqsəd ünsiyyətin sürətlənməsi və effektivliyin artmasıdır. Bununla belə, fonetik və qrafik qənaət həddini aşdıqda, yəni qısaltma həddindən artıq olarsa, ünsiyyətin aydınlığı zədələnmə bilər. Bu dildə qənaət prinsipinin tətbiqi zamanı nəzərə alınmalı olan balans nöqtəsidir.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat:

1. Adilov M. Azərbaycan dilində abreviaturlar. Bakı: Elm, 2006.
2. Cəlilzadə A. Abreviaturların yaranması və funksionallığı // Azərbaycan Dillər Universiteti. Elmi Əsərlər. – 2012. – № 4. – s. 45-52.

3. Həbibova, K.Ə. Müasir cəmiyyət və dilin transformasiyası: siyasi diskursda manipulyasiya və arqumentasiya // İpək yolu. — 2025. — № 2. — s. 114-124. DOI: 10.30546/SI.2025
4. Mirtalıblı İ. Müasir Azərbaycan dilində ixtisarla yaranmış sözlər. – Bakı: Maarif, 2001. – 144 s.
5. Dubois J., Giacomo P., Guespin L., Marcellesi J.-B., Mével J.-P., Ozil G. *Dictionnaire de linguistique*. — Paris : Larousse, 1973.
6. Zipf, George Kingsley. *Human Behavior and the Principle of Least Effort: An Introduction to Human Ecology*. – Cambridge, MA: Addison-Wesley Press, 1949.
7. Martinet, A. *Économie des changements phonétiques: traité de phonologie diachronique*. – Berne: Francke, 1955.
8. Габибова, К.А. Виртуальные маски и манипулятивные речевые стратегии // Gəncə Dövlət Universitetinin Elmi xəbərləri. — 2024. — № 4, — s. 238-247. DOI: [10.5281/zenodo.18347784](https://doi.org/10.5281/zenodo.18347784)

Rəyçi: fil.e.d., prof. Məsud Əhməd oğlu Mahmudov